

RAZGOVORI

**Mila
JELAVIĆ,**
pravobraniteljica
za djecu

Str. 22

**Djecu moramo
upozoravati na
zamke s Interneta**

RAZGOVOR ► Mila Jelavić, pravobraniteljica za djecu

SEDAM DANA | PANORAMA

Brojne snimke djece u medijima uz slavne ili anonimne roditelje, koji nerijetko sami iniciraju snimanje, odraz su niske medijske kulture u društvu, ali i niskih profesionalnih standarda

Moramo upozoravati KOJE IM PRIJETE NA

Katarina DIMITRIJEVIĆ HRNJKAŠ

Pravobraniteljica za djecu Mila Jelavić nedavno je uputila poziv svim medijima na suradnju radi zaštite dječjih prava koja se nerijetko krše u medijima, što je bio *Vjesnikov* povod za razgovor i osvještavanje tog problema.

Koji su najbezobzirniji primjeri kršenja dječjih prava u medijima?

- Nerado govorim o konkretnim slučajevima jer bi se tako moglo dodatno privući neželjenu pažnju javnosti na djecu koja su već bila izložena u medijima na neprihvatljiv način. Ipak, osobito teški slučajevi narušavanja djetetove privatnosti su izravno prikazivanje njegove patnje i boli, uz iznošenje pojedinosti o zlostavljanju kojem je izloženo. Osobito je bolno kad televizija prikazuje prestrašeno i uplakano dijete. Česte su pogreške pri izvještavanju o seksualnom zlostavljanju djeteta kad novinar otkrije niz okolnosti i detalja po kojima se može otkriti žrtvin identitet. Ponajprije, to se odnosi na informacije o naselju u kojem stanuje, imenu vrtića ili škole koju pohađa. Novinari znaju da ne smiju objaviti djetetovo ime, ali zaboravljaju da ne smiju objaviti niti

sami roditelji ne razumiju zašto je važno djetetovo pravo na privatnost, niti da su upravo oni pozvani skrbiti o zaštiti tog prava. Zato novinari i urednici ne smiju zaboraviti da neodgovorno izlaganje djeteta u medijima može naštetiti djetetovu samopouzdanju i samopoštovanju te negativno utjecati na njegov razvoj. Posebna se odgovornost od njih zahtijeva pri izvještavanju o obiteljskim tragedijama, teškim slučajevima zlostavljanja djece i samoubojstvima. Za takve situacije postoje stručno razrađene etičke smjernice za novinare, koje donose strukovna novinarska udruženja. Učenje o tome dio je profesionalne edukacije novinara i njihove etike.

Zašto se u medijima toliko krše dječja prava? Je li problem u neprofesionalizmu, neznanju ili želji za senzacijom po svaku cijenu?

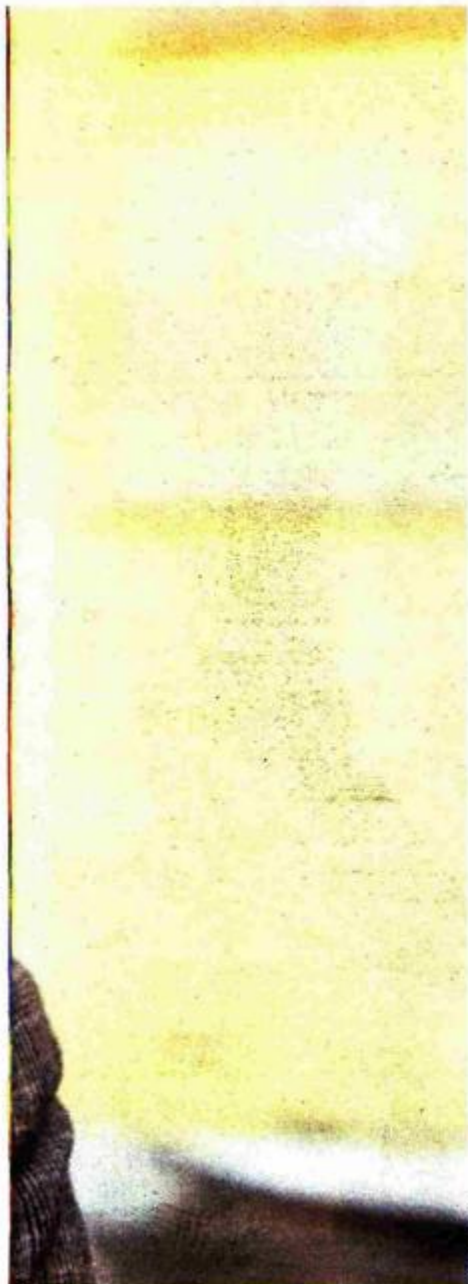
- Teško mi je povjerovati da bi netko to radio sa svjesnom namjerom da naškodi djetetu. Vjerojatno je ponajprije riječ o nepoznavanju i nerazumijevanju dječjih prava. Možda se radi i brzini, nemaru ili neprofesionalnosti

u radu. Ipak, ne možemo zanemariti ni želju nakladnika za podizanjem naklade. Zato je važno senzibilizirati javnost za posljedice koje mogu imati djeca zbog medijskog kršenja njihovog prava na privatnost i javno raspravljati o problemu ugrožavanja prava u medijima. No, uz novinare, potrebno je educirati i roditelje i stručnjake koji rade s djecom o tome kako štiti privatnost najmlađih. Nažalost, brojne snimke djece u medijima uz slavne ili anonimne roditelje, koji nerijetko čak i sami iniciraju snimanje, odraz su niske medijske kulture u našem društvu, ali i niskih profesionalnih stan-

Zaštititi djetetovu privatnost ne znači ne objaviti njegovo ime, nego ni imena roditelja, naselja u kojem živi, vrtića ili škole

darda. Čak i kad postoji suglasnost roditelja za objavljivanje djetetova identiteta, novinari i urednici trebali bi odgovorno procijeniti je li to u skladu s djetetovom dobrobiti i ne objavljivati takve priloge. Kao odgovorni profesionalci, oni doista uvijek mogu pronaći način da se otvoreno zauzmu za interes i dobrobit djeteta, a da pritom zaštite i njegovo pravo na privatnost.

Kad se smije tražiti djetetov ko-

Težak slučaj narušavanja djetetove privatnosti u medijima je izravno prikazivanje njegove patnje i boli, uz iznošenje pojedinosti o zlostavljanju. Osobito je bolno kad TV pokazuje prestrašeno i uplakano dijete

Nijedan slučaj kršenja prava još nije na sudu

Je li podignuta prekršajna prijava protiv novinara ili njihovih kuća zbog kršenja dječjih prava?

- Naš ured predložio je Državnom odvjetništvu pokretanje prekršajnih prijava protiv nakladnika i glavnih urednika pojedinih medija, ali još nismo dobili povratnu informaciju o tome. Znamo da je na temelju naših prijava Novinarsko vijeće časti izreklo teže opomene novinarima, urednicima i redakcijama zbog kršenja dječjih prava u izvještavanju o nekim slučajevima. Opomene je pojedinim televizijskim kućama izricalo i Vijeće za elektroničke medije. Obaviješteni smo da su, na temelju našeg upozorenja, pojedine medijske kuće same izricale disciplinske mjere svojim novinarima i urednicima zbog kršenja dječjih prava. Ipak, koliko nam je poznato, niti jedan slučaj nije dospio na sud.

Neki su djevojčice previše izložili javnosti

Kako komentirate slučaj dviju djevojčica iz Vinkovaca koje su na nekoliko dana pobjegle od kuće?

- Svaki tako drastičan djetetov potez mora se shvatiti kao upozorenje da postoji problem koji treba riješiti. Neovisno o konkretnom slučaju, takva su ponašanja možda poziv u pomoć ili signal da nešto treba promijeniti, da stručne službe trebaju ući u obitelj, ispitati uzroke i pomoći i djeci i roditeljima. Moram istaknuti da su me neki mediji razočarali načinom kako su izvjestili o tom slučaju, jer su nepotrebno previše izložili djevojčice javnosti nakon što su pronađene. To nije dobro ni za njih, ni za drugu djecu.

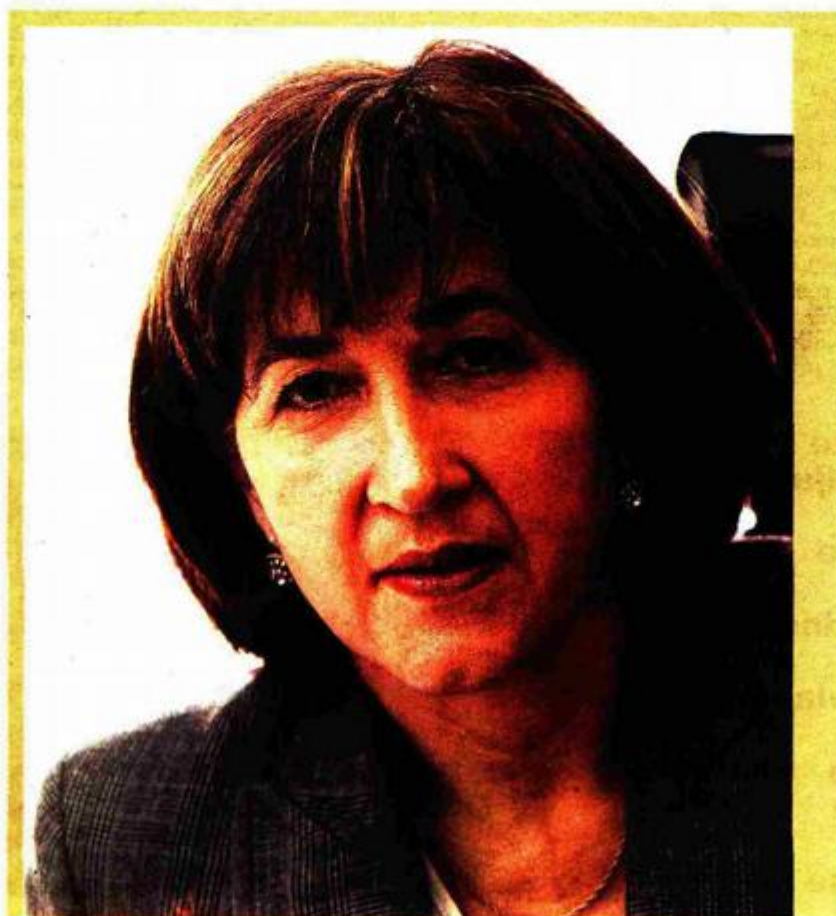
djecu na zamke A INTERNETU

mentar?

- Kodeks časti Hrvatskog novinarskog društva jasno je odredio da novinar ne smije intervjuirati dijete do 14 godina o pitanjima iz njegova života ili života druge djece bez nazočnosti roditelja ili drugog odraslog odgovornog za dijete. Isto vrijedi i za fotografiranje. S učenicima se ne smije razgovarati niti ih se smije fotografirati u školi bez odobrenja školskih službi. Dakle, profesionalna je obveza novinara poštivati ta pravila.

Kako pomiriti pravo javnosti na informiranje i pravo djece na privatnost?

- Tako da se uvijek na prvo mjesto stavi dobrobit djeteta. Svaki bi se novinar i urednik prije objavljivanja vijesti o događaju u koje je uključeno dijete trebao zapitati: »Hoću li naštetiti djetetu svojim izvještavanjem? Mogu li umanjiti štetu koja mu je ionako već nanesena time što je bilo žrtva, sudionik ili svjedok nekog nesretnog događaja?«. Preporuka je novinarima da se pokušaju i sami uživjeti u djetetovo stanje. Sami novinari-profesionalci preporučuju kolegama da pri izvještavanju o takvim slučajevima zamisle kako bi pisali da je u taj događaj uključeno neko njima blisko dijete. Bi li i tad otkrili njegov identitet i objavili niz pojedinosti o njegovoj intimi?

Koji su primjeri grubog kršenja dječjih prava u reklamnim kampanjama?

- Naš ured reagirao je dosad nekoliko puta zbog kršenja dječjih prava u reklamnim kampanjama, pogotovo kad su se one provodile u vrtićima, školama ili na drugim mjestima gdje djeca borave.

Reagirali smo i kad se djecu u takvim kampanjama poticalo na konzumiranje nezdravih gaziranih napitaka i brze hrane, te preparata za mršavljenje. Usprotivili smo se nekim TV-reklamama koje bi mogle potaknuti djecu na opasna ponašanja. Tu je bila riječ o zaštiti prava djece na sigurnost i zdravlje, te o zaštiti od negativnih medijskih sadržaja i agresivnog reklamiranja koje bi iskoristilo njihovu naivnost. Svjesni smo da se sve češće u reklamama krši i djetetovo pravo na privatnost, nažalost, uz privolu roditelja.

Trebaju li studiji novinarstva posvećivati više pažnje novinarskoj etici?

- U studij novinarstva vjerojatno su ugrađeni i sadržaji o novinarskoj etici. Mislim da bi u tome trebalo posvetiti pažnju i učenju o dječjim pravima. No, nije problem samo u načinu školovanja novinara. Budući da je u brojnim redakcijama sve više mladih ljudi često s nedovoljno profesionalnog iskustva, a katkad i bez formalnog novinarskog obrazovanja, mislim da bi se i na radnom mjestu trebalo trajno učiti i raspravljati o novinarskoj etici, uz podršku iskusnih profesionalaca. Nisam sigurna da se to čini u većini domaćih medija.

U svakodnevnom poslu novinar često nailazi na složene situacije u kojima je svjestan da njegov tekst može bitno utjecati na nečiji život i ponekad je teško donijeti ispravnu odluku o tome što objaviti, a što prešutjeti. Voljela bih da, barem kad izvještavaju o djeci, novinari zastanu, posavjetuju se s nekim i doista ljudski procijene što im je činiti kako ne bi ugrozili dobrobit djeteta.

Jesu li mediji ikad od Vas tražili savjet u pogledu izvještavanja o djeci?

- Jesu. Upravo nas novinari često obavještavaju o slučajevima ugrožavanja dječjih prava, upućuju djecu i roditelje da se jave Uredu ili da zatraže pomoć u ustanovama socijalne skrbi ili od drugih stručnjaka. Ponekad traže i savjet o tome kako izvjestiti o nekim slučajevima, a nekoliko puta su odustali od objavljivanja vijesti, koja je za javnost bila irelevantna, jer bi se time doista nepotrebno izložilo i stigmatiziralo djecu. No, ne razmišljaju svi novinari na takav način.

Aktualna tema je otkrivanje osoba koje su pregledavale dječju pornografiju na internetu. Kako zaštititi najmlađe od agresivnog sadržaja tog medija?

- Pozdravljamo i podržavamo tu policijsku akciju, kao i to što se problemu spolnog zlostavljanja djece putem interneta posvećuje velika pozornost.

Premda su internet i nove tehnologije donijele mnogo dobrog omogućujući široku dostupnost korisnih informacija, time se povećala i opasnost kojoj su posebno izložena djeca kao najranjivija populacija. Zato su i roditelji i svi koji rade s djecom dužni upozoriti najmlađe na zamke koje im prijetje i poučiti ih kako se mogu od toga zaštititi. Djeci moramo objasniti kako je važno da obavijeste roditelje ili druge odrasle u koje imaju povjerenja ako dožive bilo kakvu neugodnost posredstvom interneta ili mobitela, kao što su prijeteće ili uznemirujuće poruke, ako ih nepoznata osoba poziva na sastanak i slično. Važno je da ne šute i ne budu osamljena u tom svom problemu. Roditeljima preporučujemo da ne oklijevaju te da takve prijetnje i zloporabe prijave policiji. Time pomažu i svojoj i drugoj djeci jer pomoću tih informacija policija može lakše ući u trag zlostavljačima.